

УДК 94(477.74-2):050»1920»

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ В ОДЕСІ У 1920-МУРОЦІ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

У статті аналізується періодична преса 1920-го року в Одесі та проводиться її загальний огляд. Головна увага приділяється визначенню важливості та ролі періодичної преси у житті суспільства.

Ключові слова: *періодична преса, Одеса, інформація, політична влада.*

Періодична преса незалежно від історичного періоду та країни займала визначне місце. Виконуючи інформаційну роль, не можна забувати і про її вплив на свідомість громадян та формування світогляду суспільства. Окрім цього, преса була і є дієвим методом популяризації ідей. На сучасному етапі, коли швидкими темпами просувається технічний прогрес та інформація є доступною у всіх її видах, нам важливо осмислити значення періодичної преси, трансформування її соціальних функцій в сучасному суспільстві.

Актуальність даної теми полягає в тому, що огляд та вивчення періодичної преси дасть змогу висвітлити питання значення та впливу її на тогочасне суспільство, а саме в 1920-х роках.

Оглянути скільки було україномовних видань, як саме відбувалось розповсюдження та подання інформації.

Досліджуючи це питання, варто зазначити про неможливість об'єктивного публічного аналізу в умовах тогочасної УСРР, тому це безумовно впливало і на те, що саме і яка саме періодична преса видавалась в ті роки.

Власне, переходячи до характеристики періодичної преси Одеси 1920-го року, варто згадати, що преса виходила за революційних часів і цим самим мала свої особливості. В ній особливо яскраво відбивалось політичне життя країни. Вже в ті роки намагались проводити бібліографічні описи, створюючи «списки», відтак, вже в той час зіткнулись з проблемою, що не всі друковані твори того періоду збереглись, а деякі з видань не щастило виявити ні в одній з одеських збірок.

Як відзначає провідний дослідник одеської преси С. Рубінштейн, загальна кількість видань, що вийшли друком за часи революції та громадянської війни в Одесі, тобто у 1917-1921 роках складала: газет – 274, журналів – 173, всього періодичних видань в Одесі – 447. Зокрема, за 1920-тий рік вийшло друком 65 газет і 28 журналів, разом 93 одиниці [5, с. 14].

У дослідженні О. В. Пархитька та О. І. Хобти зазначається, що за період 1917-1921-х років в Одесі виходило друком 525 газет та журналів, лише сімнадцять з яких були українською мовою [4, с. 109].

В періодичній пресі різних періодів назви видань іноді переходили з одного періоду до іншого, але вихід друком цих видань залежав від зміни влади. В умовах громадянської війни періодичні видання, звичайно, не могли бути особливо довговічними. Єдина газета, що виходила з 1917 по 1921 рік включно, це «Известия», які тільки формально були однією газетою, тому що видання не раз змінювало назву («Известия Совета Рабочих и Солд. Депутатов», «Известия Военно-Революционного к-та», «Вісти», «Рабочая газета»). Відповідно до зміни влади змінювався і напрямок газети: від есерівсько-меншовицького до комуністичного. В окремі періоди газета виходила підпільно (під час французької інтервенції), а іноді (під

час австрійсько-німецької окупації, французької інтервенції і при добровольцях) її друк зовсім припинявся.

Шість газет і один журнал, які виходили протягом зазначеного періоду, тобто найбільш стали після «Известий» видання, були: «Одесский листок», «Одесская Почта», «Ведомости Одесского Градоначальства», «Одесский Коммунист», «Южный кооператор» [5, с. 16].

Не багато видань в важких умовах зміни влади та громадянської війни змогли зберегти свою сталість. Більшість були надзвичайно короткотерміновими.

Важливим аспектом для аналізу преси, що виходила друком в Одесі у 1920-му році є її національно-мовний склад. У цей період російською мовою видавалось 95% всієї періодичної преси (158 одиниць), українською мовою – шість видань, єврейською – сім, німецькою – вісім, польською – два, латиською, англійською, французькою мовою – по одному [5, с. 15]. Але варто зазначити, що ці дані не дають картини національного складу, тому що низка національних періодичних видань виходили російською мовою.

На долі вітчизняної преси за роки революцій та громадянської війни варто зупинитись окремо. Всього за п'ять років вийшло друком сімнадцять українських видань: тринадцять газет і чотири журнали. Із них дві газети: «Молодая Украина» і «Одесская мысль», що змінила «Молодую Украину», виходили російською мовою, решта – українською.

При радянській владі за перший короткотерміновий період також не було жодного українського політичного видання, але під час другого періоду починає виходити газета «Боротьба», що була друкованим органом Одеського Губернського Комітету Комуністичної Партії (більшовиків) України. Випускаючи перше число «Боротьби», редакція писала: «Коли наша партія задумала видавати свою газету і назвала її «Боротьба», дехто запитував: яка тепер може бути «боротьба», за що, з ким? Адже ж революція скинула царське правительтво і самого царя і тепер, мовляв, запанувала в Росії свобода...». А в період 1920-1921 рр. до «Боротьби» приєднується «Більшовик» [3, с. 123].

«Більшовик» – щоденна селянська газета, яка видавалась органом Одеського Губернського Комітету Комуністичної Партії (більшовиків) України. Девізом газети служило відоме гасло: «Пролетарии всех стран соединяйтесь!». Газета мала неприховано заполітизований зміст та виконувала свою первинну пропагандистську мету. Проста робоча людина не вдаючись до аналітичного мислення відкривала газету і звичайно не могла пропустити так званих «віршиків». Один з таких «віршиків» до прикладу:

«Пускай блестит панов бандитский щит, –
Он будет сбит рукою нашей честной.
С панями в бой пойдем семьей мы тесной,
И польский фронт немедля затрещит!» [1, с. 2]

Ще одним творінням комуністичної партії була газета «Вісти. Известия», видавалась вона Одеським Губернським Виконавчим Комітетом і Губернським Комітетом Комуністичної Партії (більшовиків) України. Українською мовою там друкувалась лише назва, весь інший матеріал друкувався російською мовою.

Варто зазначити, що українська, а зокрема і одеська періодика, цього часу дуже різноманітна як за змістом, так і за напрямками. Це – державні, партійні, військові, профспілкові, кооперативні, просвітницькі, релігійні й інші видання [6, с. 57].

Таким чином, оглядаючи періодичну пресу, що виходила друком в Одесі у 1920-тому році, можна зробити висновок, що основною її характерною рисою є заполітизованість та нестабільність, адже часта зміна політичної влади, зміни в суспільній думці вносили свої корективи у розвиток періодичної преси.

Гуславська Г. С.

ПЕРИОДИЧЕСКАЯ ПЕЧАТЬ В ОДЕССЕ В 1920 г. : ОБЩИЙ ОБЗОР

В статье анализируется периодическая печать 1920-го года в Одессе и проводится общий обзор. Главное внимание уделяется

определению важности и роли периодической печати в жизни общества.

Ключевые слова: *периодическая печать, Одесса, информация, политическая власть.*

Guslavskа G. S.

PERIODICAL PRESS OF ODESSA IN 1920: ANOVERVIEW

The article examines the periodical press of the 1920-th year in Odessa and conducted a General inspection. The focus is on determining the importance and role of periodical press in society.

Key words: *periodical press, Odessa, information, political power.*

Джерела і література

1. Большевик. Ежедневная крестьянская газета. Орган Одесского губернского Комитета Коммунистической партии (большевиков) Украины. – Одеса, 1920. – 20 травня.
2. Вісти (Известия) Одеського губерньського Виконавчого комітету і Губ. Ком. КП(б) – Одеса, 1922. – 12 січня.
3. Животко А. П. Історія української преси / А. П. Животко // – Мюнхен, 1989-1990. – 291 с.
4. Пархитько О. В., Хобта О. І. Історія української журналістики: одеська періодика початку ХХ століття / О. В. Пархитько, О. І. Хобта. – Одеса, 2010. – 220 с.
5. Рубінштейн С. Одеська періодична преса років революції та громадянської війни (1917-1921). Бібліографічна розвідка – Одеса, 1929. – 36 с.
6. Рудий Г. Я. Преса України 1917-1920 рр. як об'єкт дослідження української культури: джерелознавчий і методологічний аспекти / Г. Я. Рудий. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2005. – 503 с.